

TUR237 TÜRKİYE TÜRKÇESİ SÖZCÜK TÜRLERİ

(5. HAFTA)

Sözcükleri Sınıflandırma Ölçütleri

Mevcut sözcük sınıflandırmalarda genel olarak teori ve yöntem bilgisi bulunmamaktadır. Bu eksiklik, çalışmaların genelde geleneksel tasniflere ve içsel bilgilere başvurulmuş yapılmış olduğu izlenimini vermektedir. Bu nedenle Sebzecioğlu'nun teorik temellendirmelerle türlere dair yapmış olduğu tasnif ve tespitler Türkçe sözcük türleri çalışmaları için yöntem eksikliğini giderme yönünde hazırlamış olduğu için önem arz etmektedir. Çalışmada yer alan bazı temel ölçütler şu şekilde belirlenmiştir:

1. Anlambilimsel Ölçüt

Her sözcüğün ifade ettiği bir anlam vardır. Bu anlam daha çok ana dil konuşucusunun zihnindeki leksikal sözlük kütüğü dâhilinde şekillenmektedir. Bu nedenle konuşucular dilin yapısına dair hiçbir eğitim almasalar dahi anlamdan hareketle sözcük türlerini kategorize edebilmektedirler. Sözcüklerin hangi türe dâhil edileceği konusunda anlamlarına bakılması yaygın görüştür. Ancak çoğu zaman anlam ile işlev karıştığı için tek başına sağlıklı sonuç vermez.

2. İşlevsel Ölçüt

Sözcüklerin işleviyle kastedilen onların öbek, tümce ya da söylemde dil kullanıcısının amacına göre yerine getirdikleri görevlerdir. İşlevsel özellikler daha çok dilbilgisel niteliklerle ilgilidir. Önemli bir düzlem olmakla beraber sözcüklerin sadece bu düzlemde değerlendirilmesi de yeterli olamamaktadır.

3. Dilbilgisel Ölçüt

Biçimbilimsel ve dağılımsal olmak üzere iki ayrı değerlendirme biçimine sahip olan ölçüttür.

4. Biçimbilimsel Ölçüt

Anlambilimsel kanıtlara kıyasla daha ikna edicidir. Türkçe için bu ölçütün iki aracı vardır: *çekim ve yapım ekleri*. Bu biçimbirimler (morfemler) sözcük türlerini belirlemede kanıtlanabilir ve somut ipuçları sunmaktadır. Örneğin *+llk* biçimbirimi ad türetmek için kullanılır: *kitap+lık, adam+lık, göz+lük*.

5. Dağılımsal (Dizimsel) Ölçüt

Türkçe gibi, nesnesi yüklemden önce gelen dillerde varsayımsal olarak *sıfat+ad, tamlayan+tamlanan, belirteç+ad, ad+ilgeç* gibi dizilimler söz konusudur. Buradan hareketle yani sözcüklerin dizimsel (yatay) ilişkilerine bakarak ait oldukları sözcük türlerine dair öngörüle bulunulabilir (Sebzecioğlu 2016: 301-305).

